

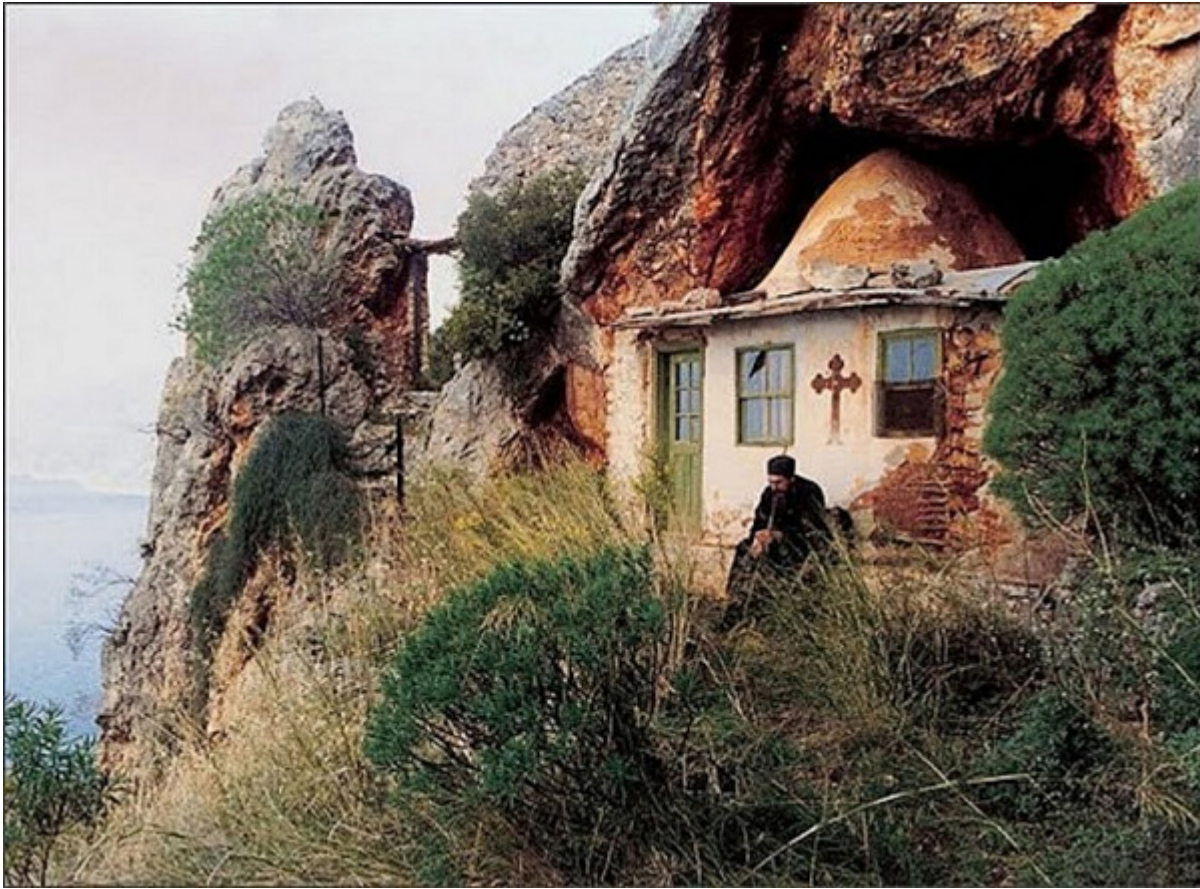
Παιδαγωγικές αρχές στα κείμενα των Νηπτικών Πατέρων της Φιλοκαλίας (Γεώργιος Κουννούσιης, Δρ. Θεολογίας, Κοινωνιολόγος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Οι Φιλοκαλικοί Πατέρες ασχολούνταν λιγότερο με θέματα πίστεως και περισσότερο με θέματα πνευματικής “θεωρίας”, ασκητικά, ησυχαστικά και νηπτικά. Ενώ, όμως, απευθύνονται τα θέματα αυτά κυρίως στους μοναχούς, αφορούν και τον κάθε πιστό Χριστιανό που θέλει να μορφώσει μέσα του τον Χριστό και να φτάσει στην τελειότητα «εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού» [1]. Η Φιλοκαλία, ως συλλογή πατερικών κειμένων σε ένα τόμο μεγάλου σχήματος, είδε το φως της δημοσιότητας στη Βενετία το 1782 μ.Χ., μετά τις προσπάθειες του αγίου Μακαρίου Νοταρά και τη φιλολογική επιμέλεια του αγίου Νικοδήμου του αγιορείτη. Ακολουθώντας, η Φιλοκαλία δέχθηκε πάρα πολλές εκδόσεις σε πολλές χώρες του κόσμου. Είναι ιδιαίτερη η απήχηση που είχε στους υπόδουλους ορθόδοξους λαούς που στέναζαν κάτω από την Οθωμανική αυτοκρατορία, αλλά και στη τσαρική Ρωσία [2]. Στα νεότερα χρόνια η Φιλοκαλία αποδόθηκε στα νέα Ελληνικά και κυκλοφόρησε σε πέντε εύχρηστους

τόμους, ώστε περισσότεροι πιστοί να εντρυφούν χωρίς γλωσσικές δυσκολίες στα νοήματα των κειμένων των νηπτικών Πατέρων [3].

«Στη Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών συνοψίζεται η ησυχαστική παράδοση της Εκκλησίας. Εραστές του θείου κάλλους, οι ιεροί νηπτικοί εισάγουν τον Χριστιανό στη μυστική οδό της θεογνωσίας. Η άσκηση, η ησυχία, η νήψη και η νοερά προσευχή βοηθούν στην κάθαρση της καρδιάς από τα άλογα πάθη και έλκουν τη Χάρη του Θεού» [4]. Παρ' όλα αυτά, οι νηπτικοί Πατέρες της Φιλοκαλίας που ασχολούνταν με τα πνευματικά θέματα της Εκκλησίας και κυρίως με την νηπτική προσευχή, δεν ήταν δυνατό να μην ασχοληθούν και με το βασικό θέμα της παιδαγωγίας του ανθρώπου. Για το λόγο αυτό και στα κείμενά τους βρίσκονται διάσπαρτες παιδαγωγικές αρχές, οι οποίες σκοπό έχουν, τόσο την ηθική ανάπτυξη, όσο και την ανέλιξη του ανθρώπου στις πνευματικές αναβάσεις της θέας του ακτίστου φωτός.

Στο όλο έργο της αγωγής, σύμφωνα με την ορθόδοξη χριστιανική διδασκαλία, βασικό ρόλο διαδραματίζει η ανθρώπινη ελευθερία, η οποία είναι συνυφασμένη με τη θέληση της ορέξεως. Αυτή η θέληση του ανθρώπου αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της φύσεώς του, δηλαδή είναι στον πυρήνα της ύπαρξής του μέσω ακριβώς της τρεπτότητας που τον διακρίνει λόγω της κτιστής δημιουργίας του [5]. Οι άνθρωποι επομένως έχουν και φυσικό θέλημα και προσωπικό, επειδή ο

άνθρωπος αποτελεί διπλή υπόσταση, έχει δηλαδή φύση και πρόσωπο. Όταν λέμε φύση εννοούμε την ουσία του ανθρώπου, αυτό που έχουμε κοινό όλοι οι άνθρωποι – το είδος ή το DNA – ενώ, όταν αναφερόμαστε στο πρόσωπο εννοούμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που κάνουν ξεχωριστό και μοναδικό τον κάθε ένα σε ολόκληρη την ανθρωπότητα [6]. Το προσωπικό θέλημα, κατά τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή, ονομάζεται γνωμικό και σχετίζεται με την προαίρεση ή την ελευθερία της επιλογής [7]. Αυτή η όρεξη του ανθρώπου να θέλει και επομένως να προοδεύει στο ιστορικό γίνεσθαι δεν θα μπορούσε να μην ταυτιστεί με την αγωγή. Η μη ταύτιση και ένταξη στα πλαίσια της αγωγής της θελήσεως και της επιθυμίας του ανθρώπου, δυστυχώς, οδηγεί σε αρνητικά αποτελέσματα την ανθρώπινη κοινωνία. Πλείστα είναι τα ιστορικά γεγονότα που μαρτυρούν του λόγου το αληθές. Επομένως, η θέληση του ανθρώπου πορεύεται παράλληλα με το φαινόμενο της αγωγής για την επίτευξη της προόδου.

Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ

Παραπομπές:

- 1. Εφ. 4,13**
- 2. Η απήχηση αυτή στη τσαρική Ρωσία καταγράφεται στο βιβλίο: *Οι περιπέτειες ενός προσκυνητού*, (ελλ. μτφρ. Παντελεήμονος Καρανικόλα, Μητροπολίτου Κορίνθου), Εκδόσεις Παπαδημητρίου, Αθήνα 199814.**
- 3. Η έκδοση αυτή κυκλοφορεί με επιμέλεια του καθηγητή Γεωργίου Γαλίτη με τίτλο *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, (νεοελλ. μτφρ. Αντώνη Γαλίτη, εισ.-σχολ. Μοναχού Θεόκλητου Διονυσιάτη), τόμοι Α΄-Ε΄, Το Περιβόλι της Παναγίας, Θεσσαλονίκη 19985.**
- 4. πρωτ. Βασίλειου Καλλιακμάνη, «Το Φως της Φιλοκαλίας», *Σύνθεσις* 4, τεύχος 2 (Δεκέμβριος 2015), σελ. 88, <http://ejournals.lib.auth.gr/synthesis/article/view/5176/5081>**
- 5. Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, Περί τελειότητας, PG 46, 285BC.**
- 6. Αναλυτικά τις θέσεις αυτές στην Καππαδοκική θεολογία βλ. στο Γεωργίου Κουννούση, *Άνθρωπος και Κοινωνία στο έργο του Γρηγορίου Νύσσης*, (Διδακτορική Διατριβή), Κυπροπαίδεια, Λευκωσία 2015, σελ. 78-87.**
- 7. Άγιος Μάξιμος Ομολογητής, «Β΄ εκατοντάδα περί αγάπης», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, Βενετία, 1782, σελ. 297΄ Γ. Γαλίτη (εκδ..), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Β΄, 19984, ο.π., σελ. 63.**